

NOTA Natuurpunt

---

van	diensten beleid, beheer, juridische dienst	aan	Bestuur
datum	20210331	status	goedgekeurd op gezamenlijke bestuursraad april 2021
onderwerp	Windenergie op land		

Nota windturbines: beleidscontext, standpunt en draaiboek voor praktische aanpak

Synthese

Met deze nota geven we de lokale afdelingen en professionele medewerkers van Natuurpunt een overzicht van de actuele beleidscontext en het algemene verenigingsstandpunt als leidraad voor verdere actie wanneer ze geconfronteerd worden met plannen voor de opstal van windturbines in en nabij natuurgebieden. Deze nota is gemaakt op basis van ervaringen, principes en overleg van een werkgroep bestaande uit bestuurders en medewerkers en biedt handvaten voor beslissing.

Beleidscontext

In uitvoering van het klimaatakkoord van Parijs, moet België tegen 2030 haar CO₂-uitstoot met 35% ten opzichte van 1990 terugdringen. Via de Europese Green Deal wordt er tegen 2030 zelfs gestreefd naar 55% vermindering van de CO₂-uitstoot. Tegen 2050 moet onze energievoorziening helemaal CO₂-vrij zijn. Een groot deel hiervan zal moeten komen van hernieuwbare energie opgewekt door windturbines, zowel op zee als op het land.

Voor windturbines op het land voorziet het Nationaal Energie- en Klimaatplan voor Vlaanderen momenteel een energieproductie van 2500 MW tegen 2030. Actueel is hiervan al zo'n 1400 MW gerealiseerd. De windenergiesector plant de ontbrekende capaciteit voor ongeveer de helft te halen uit de progressieve vervanging van oude windturbines door productievriendelijke types en voor de andere helft door plaatsing van bijkomende windturbines. Van de ongeveer 200 bijkomende windturbines (met gemiddelde productie van 4 MW/turbine) worden er momenteel (2020) reeds 120-130 gepland in de Vlaamse havengebieden en langs de E40 tussen Jabbeke en Veurne. Een resterend aantal van 70-80 turbines zou tegen 2030 in de rest van Vlaanderen nog gerealiseerd moeten worden.

De Vlaamse [Omzendbrief RO/2014/02](#) voorziet in een afwegingskader en randvoorwaarden voor de plaatsing van windturbines. Planmatig dienen de turbines buiten de haven- en industriegebieden gelokaliseerd te worden volgens het duurzame ruimtelijke ordeningsprincipe van de "gedeconcentreerde bundeling". Dit wil zeggen dat nieuwe windturbines zoveel mogelijk clustervormig gebundeld worden met lijnvormige structuren zoals autosnelwegen, kanalen en spoorwegen, teneinde de verdere versnippering van de open ruimte in Vlaanderen te beperken. Een groot deel van de potentieel geschikte locaties voor windturbines langs lijnvormige infrastructuur in Vlaanderen vallen weg door de vereisten ten aanzien van radarinstallaties van de militaire en burgerluchtvaart, zodat de beschikbare zoekzones voor windenergie al bij al geografisch vrij sterk gelimiteerd zijn.

Bij de aanvraag voor een omgevingsvergunning voor nieuwe windturbines moet de impact op mens, natuur en landschap worden besproken in een zogenaamde "Lokalisatienota". De omzendbrief gaat

er van uit dat windturbines nauwelijks impact hebben op landbouwgebruik, terwijl natuurgebieden (SBZ, VEN) wel als kwetsbaar worden geïdentificeerd. Art. 3.1.1. van de omzendbrief stelt dat windturbines in “gebieden met (potentieel) belang voor speciale beschermingszones” dienen vermeden. Ook dient vermeden dat windturbines significante effecten hebben op vogels en vleermuizen. Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) heeft daartoe een dynamisch beslissingsondersteunend instrument opgemaakt, de “[Vlaamse risicoatlas windturbines](#)”. Het Agentschap Natuur en Bos ontwikkelde een “doorstroomschema windturbines en vleermuizen” die beschrijft hoe de impact op vleermuizen moet worden geëvalueerd en welke milderende maatregelen eventueel nodig zijn. Voor de toetsing van nieuwe windturbines op landschapswaarden wordt in de omzendbrief o.a. verwezen naar de “ankerplaatsen” in de Landschapsatlas, ontwikkeld door het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed. Ten slotte worden de toetsingscriteria voor de impact van windturbines op de mens geregeld in de VLAREM regelgeving.

Op 11 december 2020 kwam de Vlaamse Regering met een nieuwe [visienota windplan 2025](#). De doelstelling van dit plan is het opdrijven van investeringen in windturbines naar 100 MW extra vermogen per jaar. Daarbij zouden nieuwe turbines vooral moeten komen nabij lijninfrastructuur alsook in havengebieden. Daarnaast wil de Vlaamse Regering inzetten op “repowering” van bestaande turbines. In dit nieuwe Windplan worden ook twee strategische doelstellingen uit het BRV opgenomen met de intentie hen toe te passen op toekomstige inplanting van windenergieprojecten in Vlaanderen:

- Bij de afweging volgens de zogenaamde ‘drietraps ladder’ uit het windplan gebeurt energieproductie prioritair nabij de eindgebruiker, vervolgens in ruimte waar zich grote infrastructuren bevinden en in laatste instantie in alle andere gebieden van open ruimte. Hoewel de drietraps ladder gelinkt wordt aan windenergie, zal ook rekening gehouden worden met bronafhankelijke locatievereisten en de hinderaspecten die zich bij de inplanting van windturbines kunnen voordoen.
- De Vlaamse regering zal ook nagaan op welke manier de operationalisering van de bestemmingsneutraliteit in Vlaanderen kan toegepast worden via een planologisch kader voor windturbines. Het is daarbij naar eigen zeggen de bedoeling om kwetsbare natuurgebieden en beschermde landschappen vanuit onroerend erfgoed blijvend te vrijwaren. Daarnaast zal de nog op te maken regeling rond bestemmingsneutraliteit geen afbreuk doen aan bepalingen uit RUP’s en beschermingsbesluiten die windturbines expliciet verbieden.

Natuurpunt en bestemmingsneutraliteit voor windturbines

Natuurpunt aanvaardt het principe van bestemmingsneutraliteit voor windturbines niet. Het betekent dat windturbines in principe overal zouden kunnen ingeplant worden. Dit dreigt de ad hoc aanpak alleen maar te verhogen wat tot bijkomende versnippering zal leiden van de resterende open ruimte. Vanuit het principe van goede ruimtelijke ordening is Natuurpunt geen voorstander om windturbines te plaatsen in gebieden met een groene planologische bestemming en gebieden aangeduid als habitatrictlijngebied, alsook in beschermde landschappen en ankerplaatsen.

Als blijkt dat een grond met een groene planologische bestemming de meest geschikte inplantingsplaats zonder dat er een valabel alternatief is voor windturbines, dan zal eerst een bestemmingswijziging en planologische compensatie moeten gebeuren. Dit is een tijdrovend proces. Het voorstel, dat een versnelling beoogt, zal de vooropgestelde doelstelling van hernieuwbare energie eerder tegenwerken dan faciliteren. Bovendien kijken natuurtoetsen (MER, passende beoordeling) vaak niet verder dan de huidige situatie (geen significant effect, behoud stand-still), terwijl de beoogde natuur- en landschapsdoelen vaak hoger liggen dan wat vandaag nog aanwezig is op het terrein. Tot slot zal de bestemmingsneutraliteit de kostprijs van gronden gelegen in groene

bestemmingen doen toenemen, wat de realisatie van Europese, Vlaamse en lokale natuurdoelen drastisch belemmert.

Natuurpunt en nieuwe windturbines

Natuurpunt komt op verschillende manieren in contact met de Vlaamse doelstellingen voor windenergie. Enerzijds moeten we er over waken dat schade aan onze natuur (impact op vleermuizen, vogels, maar ook landschap) door inplanting van turbines zo minimaal mogelijk blijft. Anderzijds is er ook meer vraag vanuit de energiesector naar samenwerking met lokale actoren van het buitengebied, waaronder Natuurpunt.

Om een antwoord te bieden op deze uitdagingen, werkten we op basis van ervaringen en standpunten van vrijwilligers en professionele medewerkers met de inplanting van windturbines richtlijnen uit met de bedoeling om te komen tot een zo consequent mogelijke visie. Via dit standpunt en deze aanpak kunnen vrijwilligers en professionelen een houvast vinden hoe om te gaan met de planning van nieuwe windturbines. Belangrijk om op te merken is dat dit standpunt naar de toekomst ruimte moet laten voor aanpassingen ten gevolge van nieuwe inzichten uit wetenschappelijk onderzoek en nieuwe technologische mogelijkheden.

Basisprincipes en kernboodschappen

- Natuurpunt erkent ten volle dat de uitbouw van hernieuwbare energie cruciaal is om de klimaatverandering en de negatieve effecten hiervan op onze natuurgebieden en soorten tegen te gaan. Nu al zien we in onze natuurgebieden dat de actuele klimaatopwarming nefaste effecten op kwetsbare soorten en levensgemeenschappen heeft. Een snelle omschakeling naar duurzame groene energie is nodig.
- Energie is een basisvoorziening. Vlaanderen investeert in groene energie voor zijn zelfvoorziening en kaderend binnen Europese regelgeving en klimaatafspraken. We kijken kritisch naar windturbines die verder gaan dan nodig voor de Vlaamse energiebehoefte, klimaatdoelen en Europese afspraken.
- Natuurpunt stelt de natuurbelangen centraal in haar werking. De impact van groene energieprojecten in en nabij natuurgebieden moet steeds verenigbaar zijn met de beheer- en natuurdoelen voor het hele gebied op lange termijn. Er kan dus niet louter een afweging gebeuren op basis van de actuele, vaak ecologisch minder waardevolle toestand. Plaatsing van windturbines mag de de gewenste verbetering van de huidige toestand niet hinderen, in het bijzonder ten aanzien van kwetsbare vogelsoorten en vleermuizen, als daar belangrijke potentie voor aanwezig is. Bij de afweging baseren we ons op de meest recente wetenschappelijke informatie en visie.
- De natuurwetgeving dient tijdens de uitrol van nieuwe windturbineprojecten ten volle gerespecteerd te worden. De risicoatlas 'natuur' van INBO dient voldoende regelmatig geactualiseerd te worden. Onderzoek naar meer kennis en mogelijke mitigerende maatregelen voor de impact van de verschillende types windturbines op vogels en vleermuizen is nodig. Ecologische impact studies in de localisatie nota's dienen te voldoen aan een wetenschappelijke minimumstandaard en lokale NP-afdelingen en werkgroepen worden opgeroepen om hier mee op toe te zien en/of aan bij te dragen. Ten aanzien van de jaarlijkse vleermuizen migratie en/of de aanwezigheid van risicosoorten bepleit Natuurpunt een systematische installatie van best beschikbare technologie voor tijdelijke stillegging van de windturbines. Om accidentele sterfte onder lokale vleermuizenpopulaties zo veel mogelijk pro-actief te beperken is het niet aan de orde om windturbines te lokaliseren in of nabij waardevolle bosgebieden (met minstens een buffer van 100m) en langs belangrijke migratie corridors zoals lijnvormige landschapselementen (bv. oude dreven). Natuurpunt bepleit ook

bijkomend wetenschappelijk onderzoek naar de impact van windturbines op lokale vogel- en vleermuizenpopulaties via o.a. kadavermonitoring.

- Gezien de impact van windturbines op landschap en natuur is Natuurpunt voorstander dat de windenergiesector mee bijdraagt aan opwaardering en herstel van natuur en landschap in de omgeving van projecten (pay-back principe)¹. Dit komt niet alleen ten goede aan de adaptatie en het milderen van klimaatverandering, maar ook aan de Vlaamse biodiversiteitscrisis, de beleevings- en recreatieve waarde van het landschap en andere ecosysteemdiensten voor de samenleving. Natuurpunt kan hierin een partner zijn. Uiteindelijk kan een formule van 'payback' ook bijdragen aan een groter maatschappelijk draagvlak voor windturbines op het land. Terwijl momenteel de opbrengst voor de opstalrechten van windturbineprojecten naar private grondeigenaars vloeit, kan binnen het concept van 'pay-back' een groter aandeel van de winst het 'algemeen belang' dienen en uitwassen van grondspeculatie met opbod tussen windenergiebedrijven vermijden. Natuurpunt moedigt haar afdelingen aan om hierover proactief voorbereidend denkwerk op te starten waardoor ze voorbereid zijn om een eventueel overleg met windenergiebedrijven en andere instanties aan te gaan en op die manier de impact op natuur en landschap zo klein mogelijk te houden en zo mogelijk een meerwaarde voor natuur en landschap te onderhandelen.
- De bouw van windturbines vergt grote investeringen en heeft mogelijke hinder op het leven van omwonenden. Natuurpunt is voorstander dat omwonenden mee kunnen delen in de winsten door een directe participatie mogelijkheid in de investering. Dit kan het draagvlak voor windturbines op het land vergroten. Er kan ook gedacht worden aan het verstrekken van gratis groene stroom of andere tegemoetkomingen.
- Lokale en Regionale geledingen worden aangemoedigd om zelf een 'windplan' op te maken. Deze plannen kunnen bv. een lijst bevatten met gunstige en slecht gelegen locaties voor windturbines in hun werkingsgebied. De beoordeling van afzonderlijke projecten gebeurt door de betrokken afdeling(en)/Regionale binnen de kruitlijnen van deze nota. Het secretariaat biedt daarbij inhoudelijke steun en juridisch-technisch advies. Belangrijke afwegingskaders zoals de risico-atlas windenergie van INBO zijn te vinden op het internet: <https://www.geopunt.be/catalogus/applicationfolder/risicoatlassen-vogels-en-vleermuizen-mbt-windturbines>.
- Wanneer de Vlaamse ambities voor hernieuwbare energie verder worden opgeschaald (bvb. naar aanleiding van nieuwe Europese regelgeving), is Natuurpunt van oordeel dat voor de hernieuwbare energiemix in Vlaanderen de maximale benutting van de Vlaamse dakoppervlakte en andere reeds bebouwde ruimte voor zonne-energie hogere prioriteit moet krijgen, onder meer door het faciliteren van gemeenschappelijke projecten van burgers. Inspanningen voor energiebesparing, opslag en –recuperatie horen ook bij de prioriteiten. Grootschalige uitrol van zonneparken als enkelvoudig ruimtegebruik vinden we een slecht idee gezien er voldoende alternatieven zijn voor meervoudig ruimtegebruik zoals daken, parkings, slibdepots, e.d.. Verbranding van biomassa in al z'n vormen (hout, maaisel, oogst(resten), mest, ...) afkomstig uit bossen, landbouw of natuur beschouwen we niet per se als een groene energiebron als er meer duurzame toepassingen dan verbranding bestaan of ontwikkeld kunnen worden. Bovendien moet de biomassa een restproduct zijn van duurzaam beheerde natuurbronnen en mag het niet afkomstig zijn van roofofbouw (bv. kap van oerbossen).

---

¹ Een pay-back gebeurt momenteel op vrijwillige basis. Vaak gaat het om het ondersteunen van lokale initiatieven voor betere isolatie van gebouwen, plaatsen van zonnepanelen, oplaadplaatsen voor elektrische auto's enz. Voor Natuurpunt hoort ook natuur- en landschapsherstel hierbij. Momenteel is dat juridisch niet afdwingbaar en dus voorwerp van onderhandeling per dossier.

Windturbines en natuur: afwegingskader

Wat de inplanting in en nabij natuur betreft, geldt het volgende verenigingsstandpunt:

Planologische groene en groen gearceerde bestemmingen (reservaat, natuur, bos, park, groen, valleigebied/EWAG op het gewestplan) en gebieden met groene nabestemming:

Geen windturbines. Indien uit de inventarisatie van de natuurwaarde blijkt dat de bestemming achterhaald is, dan kan deze via de geëigende procedure gewijzigd worden, met de nodige planologische compensatie.

Speciale beschermingszones, focus- en leefgebieden uit Soortenbeschermingsplannen voor vogels en IBA's (Important Bird and Biodiversity Area):

Geen windturbines, omwille van de doorgaans robuuste kernstructuur voor huidige of toekomstige, hoogkwalitatieve natuur met aanwezigheid van kwetsbare soorten en de juridisch vrijwel onuitvoerbaar uitruilmogelijkheid met gronden elders.

Beschermde landschappen en ankerplaatsen:

Geen windturbines, omwille van de grote landschappelijke impact en onverenigbaarheid met het streven naar behoud en beleving van de lokale landschapshistorische erfgoedwaarden.

Gronden met type 4 erkenning:

Geen windturbines omwille van de keuze voor biodiversiteit inherent aan deze erkenning en de erfdienstbaarheid die ermee gepaard gaat.

Gronden in eigendom van NP die buiten vorige definitie vallen:

Geen windturbines, tenzij compatibel met de beoogde lange termijn natuurdoelen voor het visiegebied en op bijkomende voorwaarde dat:

- (1) Het gebied niet gelegen is in één van de bovenvermelde gebiedscategorieën.
- (2) Er geen significant negatief effect is op omgevende natuurwaarden of aanwezige kwetsbare soorten (inclusief geen blijvende nadelige effecten in de bouwfase).
- (3) De vergoeding voor het opstalrecht integraal wordt geïnvesteerd in natuur en landschap in de omgeving, met aandacht voor een positieve impact voor klimaat(buffering), vogels en vleermuizen. (payback principe).
- (4) Voor elke windturbine die op eigendom van Natuurpunt wordt geplaatst, de richtlijnen van Eurobats worden toegepast²
- (5) De lokale afdeling akkoord is.

Deze voorwaarden gelden ook wanneer de gronden zijn aangekocht met een bestaande erfdienstbaarheid voor de opstal van een windturbine. Indien plaatsing niet kan volgens één van bovenstaande gebiedscategorieën of criteria zal de begunstigde van de concessie deze enkel kunnen gebruiken als Natuurpunt de plaatsing niet kan tegenhouden.

---

²https://www.eurobats.org/sites/default/files/documents/publications/publication_series/pubseries_no6_english.pdf

Gronden van derden in het projectgebied van reservaatprojecten van Natuurpunt:

Geen windturbines, tenzij compatibel met de beoogde lange termijn natuurdoelen voor het projectgebied en op bijkomende voorwaarde dat:

- (1) Het gebied niet gelegen is in één van de bovenvermelde gebiedscategorieën.
- (2) Er geen significant negatief effect is op (nagestreefde) omgevende natuurwaarden of aanwezige/gewenste kwetsbare soorten.

Wat met bestaande/lopende engagementen

Deze nota gaat in na goedkeuring door het bestuur en is niet met terugwerkende kracht van toepassing.

Draaiboek

Hieronder lijsten we de verschillende manieren op waarop onze lokale afdelingen geconfronteerd kunnen worden met de uitbouw van windenergie en op welke wijze zij hiermee aan de slag kunnen gaan vanuit hoger beschreven kader. Het subsidiariteitsprincipe indachtig, ligt de verantwoordelijkheid om windprojecten te beoordelen in eerste instantie bij het lokale niveau.

Project met mogelijke impact op natuur, landschap of milieu en gelegen buiten het projectgebied van een natuurreservaat van Natuurpunt.

Aanpak:

Lokale afdeling beslist, consulent planning, coach of Regionale Koepel begeleiden.

Advies beleid, relevante studie werkgroepen of juridische dienst is mogelijk.

Indien precedentwaarde: dienst beleid trekt en juridische dienst ondersteunt.

Project met mogelijke impact op natuur, landschap of milieu en gelegen binnen het projectgebied van een natuurreservaat van Natuurpunt maar niet in beheer of eigendom.

Aanpak:

Lokale afdeling beslist, consulent planning, coach of Regionale Koepel begeleiden.

Advies beleid, relevante studie werkgroepen of juridische dienst is mogelijk.

Indien precedentwaarde: dienst beleid trekt en juridische dienst ondersteunt.

Project met reeds toegekende opstalrechten op het ogenblik van de verwerving.

Aanpak:

Consulent planning toetst de vraag van de windenergie producent met bovenstaand afwegingskader en vraagt op basis van zijn analyse het standpunt van de betrokken afdeling(en).

- Indien voldaan wordt aan het afwegingskader en een lokaal akkoord voor behoud van de opstalrechten: consulent planning legt het voor aan directeur Natuurpunt Beheer die beslist na toetsing met dienst beleid in functie van screening betreffende relevante processen of projecten die niet stroken met windturbine op die plek (bv. gepland of lopend RUP).
- Indien niet voldaan wordt aan één van bovenstaande voorwaarden of Indien akkoord met het niet behouden van de opstalrechten (los van bovenstaande voorwaarden): consulent planning doet het nodige voor het annuleren van de opstalrechten.

Bij verschil in visie tussen meerdere betrokken afdelingen, wordt een beslissing doorgeschoven worden naar de Regionale niveau of ultiem naar het Bestuur van NP Beheer.

Project waarbij Natuurpunt een vraag krijgt om recht van opstal te verlenen op een perceel in één van onze natuurgebieden.

Aanpak:

Consulent planning toetst de vraag van de windenergie producent met bovenstaand afwegingskader en vraagt standpunt op van de betrokken afdeling(en).

- Indien het project niet voldoet aan het afwegingskader: het idee wordt afgevoerd.

- Indien er op afdelingsniveau een eensgezind standpunt is en het project voldoet aan het afwegingskader: consultant planning legt het voor aan directeur NP Beheer die beslist na toetsing door dienst beleid op relevante processen of projecten die niet stroken met windturbine op die plek (bv. gepland of lopend RUP).
- Indien er op afdelingsniveau geen eensgezind standpunt is, en het project voldoet aan het afwegingskader kan het Regionale niveau of ultiem het Bestuur van NP Beheer een bemiddelende rol opnemen om tot een besluit te komen.

Wanneer er vraag is naar ecologische data om impact windturbineproject in te schatten

Aanpak

Data-aanvraag via lokale afdeling:

- lokale vertegenwoordigers van studie werkgroepen worden geïnformeerd en bevroegd om hun expertise/data te delen, waarbij consultant planning eventueel als tussenpersoon kan fungeren.
- Aanbevelingen/eisen ten aanzien van het project worden vanuit het lokale niveau (afdeling, werkgroepen) kenbaar gemaakt.

Data-aanvraag via dienst studie:

- Op vraag van derde: betalende opdracht. Het lokale niveau wordt op de hoogte gebracht.
- Op vraag van vrijwilligers of andere dienst: gratis terreinonderzoek
- Dienst Studie zal zelf geen dossiers onderbouwen

Advies van dienst beleid of juridische dienst van Natuurpunt is steeds mogelijk.

Bij een dossier met precedentwaarde: dienst beleid trekt en juridische dienst ondersteunt.

Communicatie en afstemming

Natuurpunt wil een deskundige en betrouwbare partner zijn voor de windenergiesector en voorkomen dat standpunten van lokale afdelingen tegen elkaar uitgespeeld worden.

Om de communicatie en afstemming tussen diensten onderling en met afdelingen en Regionale verenigingen nog beter te stroomlijnen, maakt Natuurpunt werk van:

- 1) Een lexicon van betrouwbare achtergrondinformatie voor de beoordeling van windturbineprojecten zodat lokaal de nodige afwegingen op een zo'n objectief en consistent mogelijke wijze kunnen gemaakt worden. Er wordt ook duiding voorzien bij de bestaande regelgeving en mogelijke milderende maatregelen volgens de recentste stand van de kennis.
- 2) Een duidelijk afsprakenkader in verband met ondersteuning voor externe communicatie van de lokale afdelingen en welke diensten betrokken worden.
- 3) Een databank waarbij we alle lokale windenergie dossiers bundelen en evalueren.

Voorstel van beslissing

Het bestuur van Natuurpunt beslist dat:

- Natuurpunt deze nota gebruikt als leidraad wanneer we in contact komen met windturbineprojecten
- We bij gewijzigd overheidsbeleid (bvb. bestemmingsneutraliteit voor windturbines) of gewijzigd intern beleid (bvb. Strategische denkoefening) deze beleidslijn opnieuw bespreken en actualiseren.
- Deze nota beschikbaar wordt gemaakt op de vrijwilligerswebsite